

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. oktobra 1891.

Sedanji politični položaj in Slovenci.

II.

Lani po novem letu so se bili sešli na Dunaju vodje Staročehov, čeških veleposesnikov in čeških Nemcev. Sklical jih je bil grof Taaffe, da se posvetujejo, kako bi se dala napraviti sprava mej obema narodnostima na Češkem. Ministerski predsednik pa ni teh konferenc sklical le zaradi ljube mu sprave, temveč hotel je za se pridobiti Nemce. Napredek Mladočehov ga je bil prevaril, da vladna večina v državnem zboru ne bode trajna. Pri novih volitvah zmagajo Mladočehi v velikem številu in vlada pade, če si za časa ne poišče novih pristašev. Da se na Mladočehe ne more ozirati, je bilo jasno. Da pa pridobi levičarje za se, je pa bilo treba, da jim najprej pogladi pot v deželni zbor češki. Vse je bilo treba tako napeljati, da nemški volilci ne bodo mislili, da so njih poslanci prestopili prisiljeni prag deželno-zborske dvorane, katero so bili prevzetno zapustili, temveč da se vrnejo na videz kot zmagovalci, v resnici pa vendar ostane zmagovalka le vlada.

To se je deloma doseglo s spravo, ki se je dosegla na Dunaji. Pri raznih banketih so se zastopniki češkega in nemškega naroda drug drugemu približali in pri posvetovanjih so se dogovorili, kako bi se uravnale razmere na Češkem, da se vsaj nekaj časa zajezi narodno nasprotstvo. Vlada je pri tem jako spretno postopala in res pripravila zastopnike obeh narodov, da so postali voljni in prijenljivi. Mi ne dvojimo, da bi ta posvetovanja za Češko bila obrodila dober sad, da ni vlada že pri sklicanju konference storila jednega napačnega koraka in niso Nemci in vlada kmalu po dovršeni spravi z lahkomišelnim postopanjem vsega dela razdrli. Glavna napaka je bila, da k tem posvetovanjem niso povabili nobenega Mladočeha. Mi ne vemo, kake pomisleke so imeli proti Mladočehom in kdo je prav za prav zakrivil, da jih niso vabili, ali to vemo, da je ta bila jedna glavnih napak, kajti Mladočehi so tedaj že bili tako močna in vplivna stranka, da je ni bilo pametno prezirati. Sprava

bi se pa bila dognala tudi, če bi bil dr. Gregr ali pa kak drug Mladočeh pri posvetovanjih. Pojedine in lažkanja od vseh strani bi bila ravno tako vplivala na Mladočehe, kakor so na Staročehi, posebno če bi se bila jim dala kaka prilika, da bi se lahko ponašali, da so to ali ono s svojo odločnostjo dosegli. Končno bi sprava za Čehi ne bila dosti ugodnejša, ali imela bi to dobro stran, da bi Mladočehi ne mogli ruvati proti njej, ker bi bili sami pri njej sodelovali. Mi smo preverjeni, da bi bili našli na spravi hitro mnogo dobrih strani, ko bi videli, da s tem morejo sebe povzdigniti.

Sprava ni bila tako slaba za Čehi, kakor se navadno misli, dasi radi priznavamo, da je bila v mnogih ozirih pomankljiva. Ko so o njej v Pragi zvedeli, Mladočehi niso vedeli, kaj bi grajali na njej. Sami so videli, da ima mnogo dobrih strani. Mladočeški klub se ni hotel precej o njej izreči, temveč jo je izročil posebnemu odboru v pretres. To so Mladočehi storili zaradi tega, da vidijo, na katero stran se obrne narod. V tem sta se pa pripetili dve stvari, ki sta vzbudili nezaupnost mej narodom. Na shodu nemških zaupnih mož v Toplicah so razni govorniki spravo preveč hvalili, zraven pa dali razumeti, da Nemci se za zmiraj ne mislijo s tem zadovoljiti, kar so priborili. To nemško hvalisanje sprave je moralo vzbuditi nevoljo pri češkem narodu, kajti vsililo mu je misel, da sprava za Čehi ne more biti ugodna, če jo Nemci tako hvalijo. Še bolj je nezaupnost vzbudila neka naredba pravosodnega ministerstva, da vsem uradnikom v nemških okrajih ni treba znati češčine. Ta naredba ni v nasprotju s spravo, ali popolnoma neumestno jo je bilo izdati, predno se je sprava še izvajati začela. Čehi so morali sedaj misliti, da je ves namen spravi le ta, da se zagotovi kakor hitro je mogoče Nemcem prvenstvo v de. eli. S to naredbo se je pričelo, in tako pojde korak za korakom. Sprava se bode izvajala le tako, kakor bode Nemcem ugajalo. Čehom se tudi zameriti ne more, da so nezaupni postali. Slovanski narodi v Avstriji smo že prevečkrat bili varani, da bi mogli imeti v vlado ali pa v Nemce dosti zaupanja. Omenimo le, da se je ustava

dala pred več nego dvajsetimi leti, ali še sedaj ni izvršena. Koliko se od onega ni izvršilo, kar se je obetal v prestolnem govoru 1879. leta! Sedanja vlada je tudi marsikaj storila, kar ni bilo v prid Čehom. Omenimo le znani Gaučev ukaz, s katerim se je bilo odpravilo več srednjih šol. Ta ukaz, posebno pa to, da ga vlada ni hotela precej preklicati, ko so to češki poslanci zahtevali, je omajalo tla staročeški stranki in povzdignilo Mladočehe. Pozneje se je bil sicer ta ukaz polagoma razveljavil, ali bilo je prepozno. Mladočeško gibanje se je bilo že preveč razširilo. Iz omenjenega je razvidno, da je tudi sedanja vlada marsikaj storila, kar ni vzbujalo pri Čehih zaupanja vanjo, in torej ni čuda, če tudi sprave, zlasti potem, ko se je izdal zgori omenjeni ukaz, niso več z veseljem pozdravljali.

Videč, da narod nima zaupanja v spravo, začeli so Mladočehi agitacije proti dunajskim punktacijam. Pri tacih razmerah se mladočeške agitacije morale imeti ne navaden uspeh. Nehote jih je pa še podpirala vlada. Hitela je s konfiskacijami mladočeških listov, z razpuščanjem shodov, pri katerih se je govorilo proti spravi. Da konfiskacije in omejevanje svobode govora ne bode stvari v prid, je moral vsakdo videti, le vlada v svoji preveliki gorečnosti tega ni videla. Mladočehi so pa tudi imeli prav, da so spregovorili o tako važni stvari. Da, to je bila tudi njih dolžnost, ker z dunajskimi punktacijami se bi bil odločil velik del usode naroda češkega, da so se izvedle. V takih važnih trenutkih je dolžnost vsacega narodovega zastopnika, da izreče svoje mnenje in opozori na nevarnosti, ki morda preté, ali pomankljivosti, katere so drugi morda prezrli.

Dolžnost Mladočehov kot narodnih zastopnikov pa ni bila delati na to, da se sprava popolnoma prepereči, ker je delo Staročehov, temveč si prizadevati, da se dunajske punktacije tako popravijo, da se ž njimi zares doseže narodni mir, kateri bode Čehom in Nemcem v korist. Tega pa Mladočehi niso storili. Še povedati niso hoteli, kako si sami spravo mislijo, temveč so se le s tem izgovarjali, da se poprej mora izvesti češko državno pravo, dobro vedoč, da pri sedanjih razmerah na uresničenje tega prava ni misliti. Mi smo že razložili, da to brez dovoljenja Nemcev ni mogoče. Dokler se sprava ne dožene, na obnovljenje češkega prava ni niti misliti. Sprava mora biti podloga uresničenju češkega državnega prava. To so dobro vedeli Mladočehi, ali za uresničenje tega niso nič storili. Pozitivno delo je težavnejše nego samo zanikavanje in razdiranje.

Njim je bilo takrat tudi najbolj za osebe. Hoteli so le podreti dr. Riegra in tovariše. Govorili so proti spravi, ali delali so pa proti Staročehom. Žal, da je njih ruvanje imelo tak uspeh, da je odrinilo od javnega delovanja skušene politike in poštene može, kateri so vedno dobro hoteli narodu, če so se tudi morda kedaj motili. Narod češki bode pa še spoznal, da se ni bil poprijel pravih mož. Kaže se, da do tega spoznanja ni več daleč, in Bog daj, da bi se dalo le vse popraviti, kar so do-

sedaj Mladočehi pokvarili. V prihodejem članku pa bomo kaj več spregovorili o slabih straneh sprave in kako bi se morale popraviti. Nam se o tem zdi tem umestneje govoriti, ker vlada pravi, da misli na spravo še ni popustila, in ker je sprava tudi za nas Slovence velicega pomena, če se prav izvede.

Politični pregled.

Domače dežele.

Glavna debata o državnem proračunu se je začela uže včeraj dne 22. t. m. V minulem tednu se ni v državnem zboru nič kaj prav važnega dogodilo. Do malega škandala je sicer prišlo, a levičarji ne bodo imeli od njega onega dobička, katerega so pričakovali. Poslanec Schneider je namreč popravil nekatere volilne listke, ko se je volilo v vinarski odsek, ne da bi za to vedeli dotični poslanci, ter je hotel na ta način spraviti v odsek poslanca Mutha. To dejanje je predsednik dr. Smolka konstatoval ter izrekel poslancu Schneiderju zaslužen grajo. Liberalci so mislili, da ja zdaj najpripravnejši čas, da se znebe neljubega jim poslanca, ter so začeli v Schneiderjevem volilnem okraji agitovati, da bi mu volilci dali nezaupnico. Mi takega postopanja, kakeršno je bilo Schneiderjevo, nikakor ne odobrujemo, a nam ni tudi prav nič žal, da se Dunajsko prebivalstvo za levičarsko kričanje malo zmeni. Proračunski odsek je predlagal zbornici, da se sprejme skrajšano posvetovanje o državnem proračunu, to je, da se nekatere točke državnega proračuna predlože kar ravnost zbornici, ne da bi se proračunski odsek, kakor je bila do zdaj navada, posvetoval o njih. Proti temu predlogu so govorili mladočeški poslanci, a je bil vzprejet z veliko večino. Po tem takem se bode državni proračun rešil v veliko krajšem času nego druga leta. Zdaj se pridno posvetujejo v raznih odsekih o raznih stvareh. Tudi odsek za volilno reformo imel je minole dni sejo. Predlogov o premembni volilnega reda je bilo predloženih več, ali najvažnejši, ker ima splošen pomen, je oni, po katerem naj bi se uvedle direktne volitve tudi v kmečkih občinah. Poljaki niso kaj prijazni temu predlogu, konservativci so pripravni glasovati za ta predlog le tedaj, ako bi se vršile volitve v vsakej občini posebe, sicer pa ni prišlo v odseku do nobenega sklepa, ter se je povabila vlada, da izreče svoje mnenje o tej zadevi.

Med Mladočehi ne vlada popolnoma sloga ter se govori, da si bodo realisti osnovali svoj poseben klub, kateremu bi bil vodja prof. Masaryk.

Dne 18. t. m. je bilo slovesno zaključena češka razstava. Zaključil jo je deželni maršal knez Lobkovic s patrijotičnim govorom, ki je bil od občinstva vzprejet z velikim navdušenjem. Tudi navzočnega namestnika grofa Thuna je občinstvo burno pozdravljalo. Godili so se pozneje tudi mali neredi, ki so dali nemškemu časopisju spet zaželenega gradiva, da hujska ter piše proti Čehom.